

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Librorum De Re Diplomatica Supplementum

Mabillon, Johannes

Luteciae-Parisiorum, 1704

Caput VII.

urn:nbn:de:gbv:45:1-3159

CAP. VI. ignoto; & de Fontanella monasterio sancti Petri, ubi dominus Vando in corpore requiescit, alio nomine Wandregesilus dictus, sic enim legendum, non dominus Landoinus, ut antea legeram. Denique ex eodem instrumento intelligimus, quod alia quoque vetera monumenta docent, Parisiensem beatæ Mariæ ecclesiam, cui tum Sigofridus episcopus præfuisse dicitur, sancti quoque Stephani titulo insignitam fuisse. Hinc etiam evincitur, eos malignæ criminationis notam non effugituros, qui prædictum instrumentum à Dionysianis confictum dixerint post librum à Dubleto editum, apud quem deest: cum illud non tam spectet Dionysianos, quam alia monasteria, quorum, paucis exceptis, vel obscurata, vel obsoleta memoria est.

V. Quod attinet ad privilegium, quod Agiradus Carnutum episcopus monasterio sanctæ Mariæ ad Ligerim ab Adrebertana matrona, Adeodati antecessoris sui matre, constructo indulgit; nihil est quod in eo carpere possit atrocior quævis censura, præter stilum forte & orthographiam, quæ vitia sunt illius ætatis. Quid enim ad sancti Dionysii abbatiam hoc privilegium? cum ne quidem quodnam illud sit sanctæ Mariæ monasterium sciatur, nisi quod ad Ligerim positum legitur in mutilo instrumento, & quidem intra muros cujusdam opidi diocesis Carnutensis. Ceterum indubitati hujus authentici scriptura, ceteris illius temporis à me relatis omnino consimilis, ad hoc saltem valet, ut aliarum auctoritatem confirmet, & quorundam episcoporum ætatem.

CAPUT VII.

I. *De notis chronologicis regum Meroveadum.* II. *Dagoberti senioris.* III. *Sigiberti.* IV. *Et Chlodovei ejus filiorum.* V. *Chlotharii tertii.* VI. *Fratrumque ejus Childerici.* VII. *Et Theoderici.* VIII. *Necnon Dagoberti Austrasie regis.* IX. *Tum Childeberti, & filii ejus Dagoberti.*

I. **A**D rem diplomaticam maxime pertinet agere de chronicis notis diplomatum regum Francorum, præsertim Meroveadum, in quibus elucidandis non leves occurrunt difficultates. Harum origo ex eo petitur, quod prisca illi Francorum reges diplomata & præcepta sua nec annis incarnationis, nec indictione subnotabant, sed solis regni sui annis: quibus cum æra christiana conciliandis per sexcentos amplius annos incassum laboratum est. unde innumeri irrepsere errores in mediis temporis historicos, qui annos illorum regum cum annis incarnationis componere tentarunt. Huic difficultati accedebat & altera, scilicet ex eorumdem regum nominum æquivocatione, ex qua factum est, ut quod uni tribuendum erat, alteri ejusdem nominis tribueretur, immani passim temporum confusione. Sic Præter sancti Germani abbas Autcharius, quem sub Childeberto rege, ejus nominis tertio, ex vetustis monumentis vixisse constat, ut modo vidimus, ad Childebertum primum relatus est. Sic monasterii sancti Michaelis ad Mosam constructio, quæ Childeberto regnante facta dicebatur in testamento Wolfoaldi comitis ejus conditoris, ad Childebertum secundum à multis sæculis revocata fuit, quam Childeberti tertii, annis amplius centum summoti, principatu factam esse certum est.

Ex his itaque capitibus natæ sunt innumera in chronologia regum Meroveadum difficultates, immo & confusiones, quæ tandem nostro tempore ita cliquatae sunt, ut nulla fere supersit modo inter viros hac in arte eruditos disceptatio. In tribus maxime locis à recto calculo antehac aberratum erat. Primo in extremo Chlodovei Magni anno, quem triennio serius, id est anno D X I V. reponēbat Sigebertus, alique post eum chronographi: qui error in sequentium regum annos propagatus erat. Alter locus est in assignando principio regni Dagoberti senioris, cui annos sexdecim tribuit idem auctor ab obitu patris. Tertius in annis regni Chlotharii tertii, cui annos tantum quatuor multi assignant. Nunc constat apud omnes, Chlodoveum Magnum anno D X I.

decessisse : at de aliis duobus, etsi viri docti modo fere consentiant, hic tamen ad excutienda quorundam dubia fusius agendum est, ad supplenda ea, quæ strictim in libro secundo de re Diplomatica diximus.

II. Ad primum ex his duobus quod attinet, Dagobertum annis sexdecim regnavisse constat apud omnes. Sed, cum annis sex cum patre Chlothario regnaverit; alii hos sexdecim annos ab obitu patris, quæ Sigeberti ejusque sequacium sententia est, id est ab anno DC XXVIII. alii ab anno DC XXII. quo, vivente patre ad sex annos rex Austriæ dictus est, numerandos existimant. Unde prioris sententiæ auctores Dagoberti obitum anno DC XLIV. alii sexennio prius, seu anno DC XXXVIII. collocant. Hæc controversia Fredegarii scholastici potissimum auctoritate dirimenda est.

Atqui hic auctor, ipsius regis æqualis, Dagoberti sexdecim illos annos, non ab obitu patris, sed ab eo anno, quo rex Austriæ vivente patre renuntiatus est, manifeste numerat; eique decem tantum annos post patris mortem tribuit. Id luce clarius patet ex ipsa ejusdem chronici continua serie, in quo Fredegarius, numeratis Dagoberti in Austria, vivente Chlothario patre, sex regni annis, septimum ejusdem statim à patris obitu computat, nec plures ut mox dicebam, quam decem in consequentibus numerat, ut ex prædicti chronici ^a lectione quivis facile intelligere potest. Si ergo Chlotharius anno DC XXVIII. ut omnes eruditi modo consentiunt, fato functus est; cum Dagobertus ejus filius annis tantum decem supervixerit, cum anno DC XXXVIII. obiisse consequens est. Fredegarii sententiam probe interpretatur Hermannus Contractus, nisi quod Chlotharii obitum biennio differt. nam, relata ejus morte ad annum DC XXX. mox subdit: *Ejus regnum Dagobertus accipiens, cum jam sex annis regnasset, decem annis postea rexit.* Nec melius, nec expressius hic auctor Fredegarium commentari poterat.

^a Fredeg. chron.
6. 56. & seqq.

Porro hanc esse Fredegarii mentem ex aliis ejusdem locis manifeste evincitur. Primo quidem ex capite LXXIII. ubi Sifibutum Hispanorum regem defunctum scribit anno Dagoberti regis nono; eodemque anno Sisenandum, rejecto Sintela, substitutum fuisse. Atqui Sisenandus regnare cœpit anno DC XXXI. ut ex eo patet, quod Toletanum concilium IV. convocatum est *anno tertio regnante gloriosissimo Sisenando, & quidem æra sexcentesima septuagesima-prima*, id est anno Christi DC XXXIII. adeoque ex mente Fredegarii annus Dagoberti regis nonus coincidit cum æræ christianæ anno DC XXXI. nonus, inquam, ab inito Austrasiæ, non Burgundiæ principatu. Denique, quod rem omnino conficit, Fredegarius, posteaquam Dagoberti obitum retulit, scribit capite LXXVII. Sintelam seu Suintilam, aliis Chintilam, qui, mortuo Sisenando, in regnum sub finem anni DC XXXV. restitutus fuerat, mortuum esse *anno secundo Chlodovei regis* Dagoberti filii ac successoris, postquam scilicet regnavisset quatuor annis, ut rotundo calculo scribit Rudericus Toletanus; seu annis tribus, mensibus undecim, cum sexdecim diebus, sicuti numerat Mariana, qui Chintilæ seu Sintelæ obitum anno DC XXXIX. statuit. Ergo anno præcedente obierat Dagobertus. siquidem Sintela decessit *anno secundo Chlodovei regis*, teste Fredegario. Hæc aliaque argumenta Henschenio, qui alteram opinionem constanter propugnauerat, tam efficacia visa sunt, ut in hanc demum sententiam concesserit.

III. Dagobertus moriens duos filios reliquit sui regni successores, Sigibertum natu-majorem, & Chlodoveum. Sigibertus, vix quadrimus, sexto ante patris obitum anno rex Austrasiæ dictus fuerat: at quam diu post patrem regnaverit, non ita exploratum, deficiente Fredegarii chronico, quod in anno regni ejus decimo desinit, Chlodovei regis quarto. Nihil de eo apud primum Fredegarii continuatorem. Sigibertus monachus in libro de ejus vita, non satis accuratus auctor, annos ætatis triginta & unum ei tribuit, regni viginti-octo. Ast ab ejus sententia recedunt peritiores chronographi, qui Sigiberto regni annos tantum unum & viginti assignant. Nihil lucis huc affulget ex litteris ejus pro constructione monasteriorum Stabulensis & Malmundariensis, utpote destitutis chronicis notis: nisi quod Remaclus in his litteris jam tum episcopus dicitur, qui ad hanc dignitatem anno circiter DC LIII. pervenit. Certe regem

CAP. VII. Sigibertum annum à patris obitu saltem decimum-septimum attigisse constat ex auctore gravi, qui librum de gestis sancti Desiderii Cadurcensis episcopi scripsit: qui auctor, ducto calculo à morte Dagoberti, ait, Desiderium *sub anno xvi. Sigiberti regis* testamentum condidisse, ejusdemque *vii. & decimo regni anno* (sic in optimæ notæ codice Moisiacensi legitur) Albigense territorium visitasse. Uno verbo, id unum certum & exploratum, Sigibertum paullo ante fratrem Chlodoveum obiisse. nam non tantum in ejus vita, sed etiam in libro de gestis regum Francorum, qui Theoderici Calensis principatu scriptus est, Grimoaldus major-domus, qui post Sigiberti regis obitum filium suum Childebertym, expulso Dagoberto Sigiberti filio, regem Austrasiæ constituere volebat, à Francis adductus fuisse dicitur, & delatus ad *condemmandum regi Francorum Chlodoveo, & Parisius civitate in carcere mancipatus* vitam finivisse. Idem Sigibertus plures filios habuisse memoratur in libro de vita sancti Boniti episcopi Arvernensis: at unicum superstitem reliquit filium Dagobertym, qui à Grimoaldo in Scotiam relegatus, in patrium regnum post mortem Chlotharii revocatus est, ut inferius videbimus.

a V. tom. 1.
Annal. Benedict.
p. 382.

IV. Chlodoveus Sigiberti frater, mortuo patre, Neustriæ regnum adeptus est. Dagobertus anno regni sexto-decimo decessit *xiv. Kal. Februarii, ineunte anno DC XXXVIII.* ex præmissis. Fredegarius annum regni Chlodovei secundum, ut vidimus, numerat, quo Sintela rex Hispaniæ obiit, cujus obitum Mariana, ut mox dicebam, reponit anno *DC XXXIX.* adeoque anno præcedente Chlodoveus regnare occæperat. Huic calculo illud favet, quod ipsius Chlodovei rogatu Luxoviensi monasterio & cuidam parthenoni beatæ Mariæ & sanctæ Columbæ privilegia indulgit Johannes^a papa IV. qui pontificatum iniit anno *DC XXXIX.* cumque post biennium non integrum Theodoro morte sua resignavit.

Ex his manifesta sunt Chlodovei principatus initia. Is annis octodecim regnavisse dicitur à primo Fredegarii continuatore & anonymo Dionysiano. Pervenit itaque secundum hunc calculum ad annum *DC LVI.* Id vero invicte confirmatur inscriptione vitæ sancti Johannis abbatis Reomaensis, qualis ea reperitur in codice Fossatensi, ubi legitur, Johannem abbatem jussu Chlotharii regis, Chlodovei filii, & Balthildis reginæ, Cabilonem proficiscentem, Reomaum accessisse *anno centesimo secundæ periodi cycli Victorii episcopi, anno tertio Clotharii regis.* Hanc inscriptionem, quæ in editis tantum dimidiata est, ex codice Fossatensi exhibere non erit otiosum.

* ac.

*Anno centesimo post explicationem numeri sancti Victorii episcopi cyclum recapitulantem, anno tertio domni Clotharii regis indolis, ex jussu ipsius principes, vel genitricæ suæ præcelsæ domnæ Balthildæ reginæ, cum ad urbem Cabalonensem noni mensis secunda ebdomada Jonas abbas per Riomaos sancti Johannis monasterio præteriens, paucis diebus inibi pro labore itineris quiescit. Cumque victus precibus fratrum ipsius cœnubi, ut qui per discipulus memorati confessoris Christi vel posteris eorum veraciter comperta erant, de actuale vita hac * spirituale conversatione, articulo dicendi convertit, prædictus Jonas Humanæ abbati inquit. Ut præmissæ inscriptionis sensus capiatur, observandum est, Victorii Aquitani episcopi paschalem cyclum ab anno Christi vicesimo-octavo, qui passionis ejus tunc credebatur, incipientem, annis quingentis-triginta-duobus constituisse: quibus addendi sunt anni viginti-septem, ut ad vulgarem aræ christianæ calculum prima illius cycli periodus revocetur. Itaque prima illa Victorii periodus desinit in anno quingentesimo-quinquagesimo-nono. Ex his intelligitur, annum ab ejusdem cycli recapitulatione centesimum, quem præmissa inscriptio præfert, coincidere cum anno Christi sexcentesimo quinquagesimo-nono: qui annus, ex Jona, Chlotharii tertius erat, mensis noni seu Novembris hebdomadâ secundâ. Unde consequens est, Chlotharium Chlodoveo patri successisse saltem desinente anno *DC LVI.* si de fluente Chlotharii tertio anno Jonam interpretemur: si vero de anno jam circumactò & exactò, maturius id accidisse. Ut vero posteriorem sensum præferam, illud me movet, quod Chlodoveus ejus parens ineunte anno *DC XXXVIII.* successit Dagoberto patri, *xiv. Kal. Februarii* illius anni mortuo; idemque anno regni sui octavo-decimo à vita migravit, adeoque ineunte anno *DC LVI.* cui statim filius ejus Chlotharius successit. Itaque rotundo numero, ut fit non*

non raro, Jonas annum ejus tertium ad mensem nonum anni DC LIX. retulisse dicendus est, etsi annus tertius jam elapsus esset. Nihil luculentius aut validius afferri potest ad demonstrandum Chlodovei junioris extremum annum: cum hæc inscriptio auctorem habeat Jonam abbatem, hominem æqualem & eruditum, qui Cabilonem missus fuerat jussu ipsius Chlotharii, ejusque matris Balthildis, anno tertio post obitum ipsius Chlodovei ejus parentis, cujus obitus dies ignoratur: tametsi anno DC LVI. necdum adulto, ut modo dicebam, è vivis excessit.

Adversæ auctores sententiæ, qui Dagobertum annis sexdecim à patris obitu regnavisse, adeoque anno DC XLIV. decessisse contendunt, his opponunt ineluctabile, ut ipsis videtur, &, ut verum fatear, difficile argumentum ex libro II. sancti Audoëni de vita beati Eligii capite II. ubi Audoënus ait, se ac beatum Eligium convenientes in urbem Rotomagensis quarto-decimo die mensis tertii, id est Maii, tertio anno Chlodovei, juvenuli adhuc regis, die dominico ante Litanias, consecratos fuisse, se quidem Rodomo, illum vero Noviommo. quæ chronica notæ nonnisi anno DC XLVI. conveniunt: quo anno, littera dominicali A prædito, pascha in diem nonam Aprilis; dominica ante Litanias seu Rogationes in Maii quartam-decimam diem incidebat. Si ergo is annus Chlodovei tertius erat, Dagobertus ejus parens anno DC XLIV. obiisse dicendus est.

Ut hunc nodum solvat Carolus Cointius, ita illum Audoëni contextum dispungit, ut ipse Audoënus & Eligius Rotomagum simul convenerint quarto-decimo die mensis tertii: at nonnisi dominica insequente ante Litanias, scilicet vicesimo-primo die mensis tertii, consecrati fuerint episcopi, id est anno DC XL. quo pascha die Aprilis sexto-decimo celebratum est. Hæc solutio mihi, fateor, prima fronte multum arrisit, at, cum in Noviomensis ecclesiæ kalendario, quod libro Psalmodum ab annis fere septingentis manu exarato præmissum est, ordinatio beati Eligii pridie idus Maii, id est quarta-decima ejus mensis die, consignetur; tantisper ab assensu prædictæ expositionis demotus sum. verum, libratis invictissimis aliunde nostræ sententiæ argumentis, huic explicationi, dum melior occurrat, adhærendum esse duxi, hac inductus ratione, quod, etsi sancti Eligii depositio haud longe post ipsius obitum celebrata fuerit, non tamen statim ejus ordinatio (quod etiam de beato Audoëno dicendum) peculiari cultu honorata sit, sed post annos forsitan ducentos: qui vero eam ecclesiæ suæ kalendariis inscripserunt primi, ex loco Audoëni male intellecto eam collocaverunt die quarta-decima mensis Maii, quæ vicesima-prima reponenda erat.

Duas alias hujus nodi solutiones profert Henschenius in exegefi præliminari ad tomum tertium Aprilis, quas ibidem videre licet. Prima est, dominicam ante Litanias seu Rogationes eam posse dici, qua populo Rogationes forte annuntiabantur, id est dominicam quartam post pascha, quæ anno DC XL. in quartum-decimum mensis tertii seu Maii incidebat. Verum hæc solutio stare non potest cum Audoëni contextu, ubi ipse & Eligius ordinati dicuntur eo tempore, quo apud Gallias Rogationes à cuncto populo celebrabantur, non tantum annuntiabantur. An vero alia solutio, ex diverso petita ritu, qui aliquando contigit, octiduo citius vel serius celebrandi paschatis, præferenda sit, viderint astronomi. Forte in anno tertio Chlodovei à notariis erratum est.

Ceterum nemo, quod quidem sciam, ante præcedens sæculum, Audoëni & Eligii ordinationem anno DC XLVI. defixit, sed eam potius anticipato retulere omnes. Alii quippe ante id tempus anno DC XXXIV. ut chronographus Rotomagensis apud Labbeum^a; alii anno DC XXXVI. ut Fiscannensis^b apud eundem, Audoënum, adeoque Eligium, ordinatum fuisse scripserunt. ubi Labbeus, horum chronicorum editor, intra parenthesis de suo addidit annum DC XLVI. quod quidem admonere supervacaneum esset, nisi quidam nuper hac arbitraria lectione abusus esset, quasi hæc sit genuina lectio veterum illorum chronicorum.

Possent huc proferre argumentum ex libro jam laudato vitæ sancti Desiderii episcopi Cadurcensis ad probandum, annos sexdecim Dagoberti ab inito Austrasiæ principatu numerandos esse. Verum, ne longior sim, satis sit locum indicare, ubi hoc argumentum data operâ expendi, scilicet Dissertationem historicam de anno mortis

Diplom. Supplem.

H

^a Labbe to. I.
bibl. p. 363.
^b Ibid. p. 3254

CAP. VII. Dagoberti primi & Chlodovei junioris, quæ tomo tertio Analectorum nostrorum subjuncta est.

V. Chlodoveus vix annos ætatis viginti-duos excefferat, cum decessit, relictis tribus ex Balthilde regina filiis, Chlothario, Childerico & Theoderico. Decessit autem anno DC LVI. ut jam dixi, non admodum provecto, siquidem annis tantum octodecim regnavit à morte Dagoberti patris, qui mense Januario anni DC XXXVIII. regnare ac vivere desierat. Chlodoveum decessisse *amentem* ob subreptum sancti Dionysii brachium primus scripsit anonymus Dionysianus, quem ceteri fere posteriores historici secuti sunt, non bonum utique ducem. Et rapti quidem ab eo brachii mentionem facit scriptor libri de gestis regum Francorum subæqualis: at de amentia filet. quam sane fabulam (sic enim appellare licet) beati Audoëni testimonio refelli posse existimo. Is enim sancti Eligii visum de Chlodoveo rege, tribusque ejus filiis relaturus in Eligiana vitæ libro II. capite xxx. id contigisse ait, cum *rex ac regina*, Chlodoveus ac Balthildis ejus conjux, *pacifice, grateque consisterent*. quod certe non videtur dicturus fuisse, si tunc amens fuisset Chlodoveus. Quid enim pacificum & gratum cum rege amente esse possit? Et forte inde refelli quoque potest auctor, qui libellum de gestis regum Francorum scripsit, ubi ait, Chlodoveum scortationibus & vino deditum fuisse. quod sane regnum ejus non admodum gratum reddidisset.

Chlodovei mortui regnum sub tutela Balthildis matris Chlotharius, vix quatuor annorum puer, solus obtinuit, dum fratres regnandi habiles essent. Id disertis verbis testatur mox laudatus scriptor libri de gestis regum Francorum, Fredegario suppar, capite xxiv. ubi mortuo Chlodoveo statim *Franci Chlotharium, seniore puerum ex tribus, sibi regem statuissè* perhibentur, *cum ipsa regina matre regnaturum*. Nec minus diserte anonymus auctor æqualis in libello vitæ beatæ Balthildis in hæc verba: *Rex Chlodoveus, vir egregius, migravit à corpore; relictaque sobole filiorum cum matre, suscepit ilico post eum filius ejus Chlotharius Francorum regnum*. Itaque primum quidem Francorum monarchiam Chlotharius cum regina matre tenuit ad quatuor minimum annos: dein vero Childericus Austrasiæ regno impositus fuit, quod idem auctor mox subdit. *Tunc enim nuper & Austrasiæ pacifico ordine, ordinante domna Balthilde, per consilium quidem seniorum, receperunt Childericum filium ejus regem Austri*. ubi nuper quatuor minimum aut quinque annos ab inita à Chlothario monarchia significat.

Interim Theodericus privatam agebat vitam sub Balthilde matre & rege Chlothario. quod satis innuit Audoënus in libro II. de vita sancti Eligii, capite lxxiv. ubi die quadam *duo reges germani, Lotharius scilicet & Theodericus*, è palatio Noviomensi egressi, *gratia orationis ad beati Eligii tumulum accessisse dicuntur*; indeque, *oratione facta, cum redirent ad regiam, admoniti fuisse, ut aliquid elemosina ob sancti venerationem eidem loco tribuerent*. quod cum *rex senior*, id est Chlotharius, neglexisset, *ingressus palatium*, febri ac dentium acri dolore correptus fuit. Ambo itaque germani in eodem palatio una degebant; & Theodericus quidem privatus, ut mox dicebam, sub Chlothario fratre regnante, cum Austriæ Childericus dominaretur. Nec obstat, quod ambo germani *reges* ab Audoëno appellantur. nam & regum filii *reges*, & filiarum *reginae* tunc dicebantur, ut sexcentis exemplis patet. unde Chramnus, Chlotharii I. filius,

^a Greg. lib. 4. rex à Gregorio ^a Turonum episcopo vocatur, tametsi rex non esset.

^{c. 13.}

Id contigit paullo post sancti Eligii obitum, qui sub finem anni DC LIX. kalendis Decembris accidit: cujus funeri *regina Balthildis cum filiis & optimatibus*, teste Audoëno ^b, *adfuit*, eademque ejus translationi, quæ anno ^c sequenti, eadem die recurrente facta est. Non multo post *vastabat* ^d *morbis acerrime nonnullas civitates Francia*. quo

^b Audoën. lib. 2.

^{c. 32.}

^c *Ibid.* c. 45.

^d *Ibid.* c. 40.

tempore *comes quidam urbis Tiroandensis seu Teruannensis, nomine Ingomarus, nimium metuens vastantem circumquaque pestem*, audito miraculo manantis è sancti Eligii tumulo sacri liquoris, ex eo nonnihil sibi dari postulavit, accepitque; eumque prædiorum suorum habitatoribus distribuit, quos illo salutari liquore contingi curavit. Sic factum est, *ut, cum undique provinciam morbus vallaret, nullus eorum, qui ad eum pertinebant, pestis tunc incommodum senserit*. Non dubito quin id referendum sit ad annum DC LXIV. quo anno ingens pestilentia lues Angliam & Hiberniam magnopere infestavit, ut testa-

tur venerabilis Beda in historia^a sua, necnon chronologia Saxonica. Hic locus maxime valet contra eos, qui Eligii, adeoque Chlodovei junioris obitum ad sex annos differunt.

CAP. VII.

a Beda lib 3.
c. 27.

Fredegarii primus tempore continuator est anonymus Austrasianus, qui res gestas ab anno DC LXXX. profecutus est. Sed, quia inter Fredegarium & primum illum continuatorem hiatus erat annorum circiter triginta-novem, hunc quidam anonymus, parum accuratus, ex libro de gestis regum Francorum & ex gestis Dagoberti, aliisque chronicis utcumque supplevit: cujus nulla fere apud eruditos auctoritas. In primis nulla huic anonymo, ejusque sequacibus, Aimoino, aliisque habenda fides, cum aiunt Chlotharium annos tantum quatuor regnavisse; nisi id intelligatur de toto Francorum regno, vel de Austrasiano, quo Chlotharius annis dumtaxat quatuor potitus est. Anonymi error multis capitibus certo arguitur, praesertim ex actis sancti Leodegarii, ab Ursino auctore gravi & aequali conscriptis. Nam ex his actis Chlotharius cum Balthilde regens Francorum regnum, Leodegarium promovit ad episcopatum Aeduensis ecclesiae, quam cum per annos decem gubernaret, eodem tempore rex Hlotharius, qui eum constituerat episcopum, defunctus est. Atqui vix ante annum Chlotharii regni quintum ad episcopatum promotus fuit Leodegarius. Annos igitur minimum quatuordecim vel quindecim integros ex his actis Chlotharius regnasse dicendus est. Certe quatuordecim regni annos, haud dubie rotundo numero, ei tribuit vita sancti Wandregisili scriptor ejus temporis, apud quem Chlotharius *quartum-decimum regni agens annum*, secundum viri Dei prophetiam, consortiis humanis subtractus fuisse dicitur. Denique procreandis liberis jam habilis erat, antequam decederet: cum eidem mortuo suppositus sit filius, sub Chlodovei nomine, quem Austrasiani in regnum provexerunt, ut anonymus in libro de vita sancti Leodegarii testatur. At qui fieri potuit, ut Chlotharius, qui patri vix quadrimus successerat, filium habuisse dictus sit, suaderique cum aliqua veri similitudine potuerit, si quatuor dumtaxat annis regnavit? alias octennis filium procreasse dicendus esset, quod vix competere potest annorum octodecim adolescenti, atque adeo annum aetatis vicesimum attigisse videtur Chlotharius, nec minus annis sexdecim regnavisse, cum vix quadrimus patri successerit. Et quidem annus regni ejus sextus-decimus notatur in charta Vandemiris authentica superius laudata, cujus auctoritas praefenda est quorumvis aliorum auctorum testimonio, qui rotundo, ut fit, numero annos regni Chlothariani expresserint, in illa charta diligentius notatos. Non enim ex auctoribus parum accuratis, qualis est ille anonymus, authentica instrumenta; sed ex his authenticis auctores illi emendandi sunt. Audio quemdam eruditissimum virum opinari, me allucinatam fuisse in explicanda ultima numerica nota chartae Vandemiris, & pro Chlotharii regis anno XVI. legendum esse anno XI V. ultima quippe illa nota, quam in tabella XX. libri V. de re Diplomatica videre licet, non sex, sed quatuor dumtaxat significari. Verum interpretationem hac de re meam certam & indubitam esse facile demonstrari potest multis exemplis, quorum unum peto ex veterrimo nostro codice Conciliorum, scripto saeculo sexto, in quo conciliorum canones continua serie prae-notantur numericis notis; sexti vero quilibet canones, & qui sextum numerum habent canones subsequentes XVI. XXVI. eadem semper nota, qua Vandemiris charta, designantur. Itaque non dubium est, quin Chlothario annus regni sextus-decimus, saltem inchoatus, ex illa charta tribuendus sit, quod amplius ex consequentibus elucescet.

VI. Pervenerit itaque necesse est ad annum Christi sexcentessimum septuagesimum-primum, aut sequentis initium Chlotharius: quando quidem ejus principatus initium ab anno DC LVI. necdum valde, ut jam dixi, provecto, desumendum est, cum patri successit. Chlothario mortuo, Childericum ejus fratrem jam *Austrasiorum regem, in adolescentia regnum juxta sui temporis aetatem optime disponentem, elegit quaedam pars Francorum*, ut eum regem haberet, teste Ursino: Ebroinus vero, qui major-domus sub Chlothario fuerat, Theodericum ejus fratrem in regium Neustriae thronum sublimare volebat; eumque re vera uno anno regnavisse tradunt Sigebertus & Albericus. Verum praevaluit pars Childerici, qui confirmatus in Neustriae regno, *germanum suum Theodericum*

H ij

CAP. VII. *cuidam Dei seruo conservandum ac nutriendum dedit*, in monasterio scilicet Dionysiano, & Leodegarium pontificem majorem - domus suae^a constituisse dicitur, Ebroino in Luxoviense monasterium relegato.

^a V. supra cap. 5.
^{n.} 2.

Vix trimus erat Childericus, cum patrem amisit, annum ætatis vicesimum-secundum agentem. Non statim ab ejus obitu Austrasiæ regno, sed post annos minimum quinque impositus fuit. Illud argumento est, quod anno regni sui octavo jam uxorem duxerat Bilechildem, ut constat ex optimæ notæ præcepto, quod ipse Childericus, Emnechildis & Bilechildis reginæ Stabulensi & Malmundariensi monasteriis indulgere, à Bollandianis^b relato in analectis ad vitam sancti Sigiberti. Atqui non ante annum ætatis quintum-decimum uxorem ducere potuit. Si ergo trimus tantum erat, ut quidem constat, cum patrem, vix annos viginti-duos natum, amisit; non ante octavum ætatis annum Austrasiæ regnum iniit, cujus regni anno octavo jam conjugatus erat. Emnechildis seu Imnechildis uxor fuerat Sigiberti regis; Bilechildem vero eorum filiam fuisse colligere licet ex anonymi libro de gestis sancti Leodegarii, qui Childericum arguisse dicitur, *quod regina, quam habebat conjugem, filia sui esset avunculi*. quo nomine patrum etiam veteres significabant. Hoc temporis intervallo Dado seu Audoënus episcopus Rotomagensis secundum librum scribebat de vita beati Eligii episcopi, qui Chlodovei obitum tricesimo die^c ante prædixerat, triumque ejus filiorum fortem trium stellarum indicio, quorum maximus-natu, cum ad horam *pene meridiana*, id est virilem ætatem, accederet, *diem obiens, dum quiete tranquilleque regnaret, duos superstites fratres reliquit*. De duobus aliis vaticinatus est Eligius, quod *post hoc non longo spatio*, ex duobus unus quoque regno privandus esset, scilicet Childericus; tertius *solus* monarchiam adepturus.

^b Bolland. 1. Febr.

^c Audoën. lib. 2.
6. 30.

Cum hæc scriberet Audoënus, eventum expectabat hujus vaticinii, quod paullo post impletum est. nam, cum Bodilonem, ad stipitem alligatum, flagris cecidisset Childericus; eo usque Francorum optimatum animos exasperavit, ut illi cum una cum uxore Bilechilde & Dagoberto filio in cunis, venationi in silva operam dantem, interemerint anno DC LXXIV. aut insequente, cum annum in Austria quartum-decimum, ut in chronico^d Tiliano legitur, quartum vero in Neustria & Burgundia post mortem Chlotharii ageret. Id facile colligere licet ex Ursini libro de vita Leodegarii: ubi, Childerico in Neustria regnum sublimato, Leodegarius palatii rector *pene annis tribus* cum decore magno regni negotia procurasse dicitur; sed ex eo tempore Childericum infestum habuisse, à quo facultatem secedendi in Luxoviense monasterium obtinuerit, quo facto, non multo post rex ipse interierit.

^d Chesn. to. 1.
p. 741.

VII. Verum nullo alio argumento amplius illustratur Childerici principatus initium ac finis, quam fragmento vitæ Lantberti, Fontanellensis primum abbatis post sanctum Wandregisilum, ac demum episcopi Lugdunensis. In illo enim fragmento, quod à me in appendice sæculi tertii^e Benedictini editum est, Lantbertus Wandregisilo successisse dicitur *juvenculi regis Lotharii anno undecimo*, id est anno DC LXVI. aut insequenti (quod ad annum DC LXV. male retulit interpolator) & ab Hilderico rege duos fiscos obtinuisse. *Edita est autem hæc regia largitio*, inquit auctor, *Artauno jocundo palatio, undecimo anno præfati regis in Austria, qui fuerat primus in Neustria; porro ejusdem rectoris canobii lucidissimi, scilicet Lantberti, anno quinto*. Nihil luculentius ad probandum, Childericum decem annis in Austria regnavisse, ante quam in Neustria regno succederet fratri Chlothario, cujus annum undecimum componit idem auctor cum anno primo Lantberti abbatis; Lantberti vero annum quintum cum anno primo Childerici in Neustria, qui Chlotharii annus ultimus fuit. Adde quinque illos annos prædictis undecim annis, & sic Chlotharium ad annum regni sextum-decimum pervenisse intelliges.

^e Sæc. 3. Bened.
to. 2. p. 463.

Non integros annos quatuor, ut mox dicebam, in Neustria regnavit Childericus, quod ex libello de vita Condedi Fontanellensis monachi confirmatur, si cum prædicta Lantberti abbatis vita comparetur. Hujus enim abbatis annus quintus cum anno Childerici in Neustria primo, ut mox vidimus, componitur; annus vero ejusdem abbatis nonus in quadam donatione Condedo^f facta cum anno tertio Theoderici regis,

^f Sæc. 2. Bened.
p. 864.

regis, cujus proinde annus primus cum anno Childerici quarto coincidit ante sextum CAP. VII.
 idus Octobris, quo die hæc largitio facta dicitur *sub anno tertio præfati regis, qui erat*
Lamberti abbatis annus nonus.

Idem calculus ex eodem vitæ Lambertii fragmento confirmatur, in quo Lambertus
 Fontanellam rexisse dicitur *annos tredecim & menses octo* sub tribus fratribus, Chlothario,
 Childerico & Theoderico : cujus Theoderici anno quinto Lambertus ad sedem
 Lugdunensem post Genesium promotus est, successorem in Fontanellæ regimine
 fortitus Ansbertum, cujus annus secundus cum anno Theoderici regis septimo com-
 ponitur in libello de vita Condedi^a, ubi largitio Belcinnacæ insulæ Condedo confir-
 mata legitur *anno septimo regis Theoderici, gubernante anno secundo beato Ansberto Fonta-*
nellam. a Sac. 2. Bened.
p. 864.

Ex his omnibus sic ordinanda videtur trium prædictorum fratrum regni series.
 Chlotharius, fratrum natu-maximus, patri Chlodoveo successit anno DC LVI. nec-
 dum adulto, regnumque sexdecim annis inchoatis ad annum fere DC LXXII. admi-
 nistravit. Eidem in Neustria successit eodem anno Childericus, qui jam decem annis
 in Austria regnaverat. Annos quatuor non integros monarchiam tenuit Childericus,
 inter venandum anno ætatis vicesimo-primo necatus cum uxore Bilechilde prægnante,
 & parvulo filio Dagoberto, ut ex prædicto vitæ Lambertii fragmento discimus, relicto
 in cunis altero filio Chilperico, qui post Dagobertum tertium regnavit. Childerici
 cædes autumnò videtur accidisse, cum venationi operam daret.

Hinc novum de annis Chlotharii argumentum erui potest. Childericus vix trium
 annorum erat, cum patrem amisit. Non integros quatuor annos post mortem Chlo-
 tharii fratris in Austria & Neustria regnavit. Mortuus est duobus filiis susceptis ex
 Bilechilde conjuge, quæ insuper prægnans cæsa est. Annum itaque non minus quam
 vicesimum-primum ætatis agebat, cum interiit; adeoque decimum-octavum, cum
 fratri Chlothario successit, uno anno natu-minor. Itaque anno ætatis decimo-nono
 mortuus est Chlotharius, qui, cum quadrimus regnare cœperit, annos amplius quin-
 decim regnasse dicendus est. siquidem quartus ejus vitæ annus, idem quoque regni
 primus fuit. Horum fratrum chronologiam sequens tabula clarius demonstrabit.

Annus Christi.	CHLOTHARI.	CHILDERICI.	LANTBERTI
656	1 mo- narchiæ.		abbatis.
657	2		
658	3		
659	4		
660	5 deinceps in sola Neustria & Burgundia.	in Austria 1 inchoatus	
661	6	2	
662	7	3	
663	8	4	
664	9	5	
665	10	6	
666	11	7	
667	12	8	1 aut præced.
668	13	9	2
669	14	10	3
670	15	11	4
671	16	12 1 in Neustria.	5
672	mortuo Chlothario.	2	6
673		3	7
674		4	8
		Theoderici 1 inchoatus.	
675		2	9 inchoatus.
676		3	10
677		4	11
678		5	12 fit archie- pisc.
679		6 inch.	13
			1

Diplom. Supplem.

CAP. VII. Hæc chronologia multum illustratur ex synodali ^a placito Theoderici regis, Marlaci ^a *medio mense Septembri* habito, anno regni ejus quinto, cum necdum Austrasiæ regnum obtinuisset, adeoque ante eadem Dagoberti Austrasiæ regis, de quo mox agemus: quo mortuo Austrasiæ regnum Theodericus adeptus est. Atqui Dagobertum casum fuisse anno DC LXXIX. constat ex Eddio-Stephano in libro de vita sancti Wilfridi episcopi Eboracensis. Mortalis ejus dies non ita exploratus. Colitur Satanaci *iv. nonas Septembris.* at in kalendario psalterii Emmæ reginæ, conjugis Lotharii regis, Ludovici Transmarini filii, fit mentio *x. kal. Januarii sancti Dagoberti regis & martyris.* Vix dubitem quin hic sit ejus mortis dies: alter vero dies, quo ejus corpus Satanacum translatum est. Itaque prædictum Theoderici placitum, quod *medio mense Septembri* habitum legitur, tribus tantum mensibus Dagoberti eadem præcessit. In illo actum est de depositione Chramlini Ebredunensis episcopi, facta in conventu episcoporum, qui *de regna nostra, ut rex loquitur, tam de Niuster, quam & de Burgundia, pro statu ecclesie, vel pro confirmatione pacis,* Marlaci convenerant; nulli ex Austrasia. Hæc pax cum Dagoberto recens composita fuerat post illam pugnam, qua in finibus Lingonum à duobus illis regibus decertatum est. Huic conventui interfuere quinque *metropoli* (ita etiam loquitur Gregorius Turonensis) seu metropolitæ, cujus primus notatur Genesius Lugdunensis, non diu post superstes, mortuus kalendis Novembris: cui eodem anno successit Lantbertus abbas Fontanellensis mox laudatus: cujus annus secundus, ex dictis, cum anno septimo Theoderici regis componitur.

^b *Be la lib. 4. c. 11. & Chron. Sax.*

Non multo post Childerici eadem ab anonymo vitæ Leodegarianæ scriptore *stella, quam astrologi cometem vocant, apparuisse* dicitur, & quidem *cum rex,* scilicet Theodericus, nondum esset *stabilitus in culmine.* Ejusmodi cometem venerabilis Beda ^b anno DC LXXVIII. mense Augusto per tres menses apparuisse tradit. Et certe necdum tunc bene stabilitus erat in regno Theodericus, qui per id tempus, ut in actis sanctæ Salabergæ legitur, in finibus Lingonum de summa rerum decertavit cum Dagoberto, de quo nunc agendum est.

VIII. Paullo ante Chlotharii mortem, vel statim post eam, ab Austrasianis, saltem Alfatensis & Transrhenensis, è Scotia seu Hibernia revocatus est Dagobertus, Sigiberti filius, qui post parentis obitum à Grimoaldo majore-domus illuc relegatus fuerat. Ejus reditum in Austriam ac sortem discimus ex Eddio-Stephano, auctore gravi & æquali, in libro de vita sancti Wilfridi episcopi Eboracensis: qui ipsum Dagobertum, ab Austrasiis ad patrium regnum capeendum è Scotia invitatum, necessariis subsidiis instruxit, & cum idoneo comitatu in patriam remisit. Id contigisse videtur, ut mox dicebam, vel paullo ante, vel statim post mortem Chlotharii regis, cum Childericus, jam Austrasiæ rex, Neustriæ & Burgundiæ regnum adiit. Tunc enim Austrasii, saltem Alfatensis & Transrhenenses, regem sibi peculiarem habere assueti, Dagobertum ab exilio revocandum censuerunt. Neque forte id ægre passus est Childericus, ejus frater patruelis, agente nimirum Imnechilde Dagoberti matre, cujus plurima erat auctoritas apud Childericum, qui Bilechildem, ejus, ut videtur, filiam, uxorem duxerat. Huc enim spectat id quod legitur apud Anonymum in vita sancti Leodegarii, ubi Childericum arguisse dicitur, *quod regina, quam habebat conjugem, filia sui esset avunculi,* id est patruis, vulgari more loquendi illorum temporum. Hinc multa Imnechildi apud eundem regem auctoritas: unde regiis ejus litteris passim cum Bilechilde regina subscribebat. Ejus itaque favore facile passus fuisse videtur Childericus, ut Dagobertus ab exilio revocaretur, & in paterni regni portionem admitteretur. Hinc est, quod apud Eddium *amici & propinqui ejus,* scilicet Dagoberti, *viuentem, & in perfecta ætate florentem,* eum esse audientes, nuntios misisse dicuntur ad beatum Wilfridum episcopum, ut eum *ab Scotia seu Hibernia* ad se remitteret, ut eum regem constituerent. Itaque jam tunc *perfecta ætate* florebat Dagobertus, id est annos minimum viginti natus, qui vix ante annum DC L. quo pater ejus Sigibertus vix annos viginti attigerat, in lucem editus est. Ex quo intelligitur, Dagoberti reditum non ante DC LXXI. aut insequentem accidisse. Nec certe serius, siquidem ubi in regnum venit, ut se contra æmulos & adversarios præmuniret, fœdus

iniit cum Grimoaldo Langobardorum rege, qui anno DC LXXI. aut proxime sequenti mortuus est. Hujus fœderis meminit Paulus Warnefridi his verbis: *Hac tempestate Francorum regnum apud Gallias Dagobertus regebat, cum quo rex Grimoaldus pacis firmissimæ fœdus inierat.* Itaque saltem anno DC LXXII. in regno Austrasiano residebat Dagobertus, ad quod proinde vel paullo ante, vel statim post Chlotharii mortem accersitus fuerat. Hæc fulius à me alias ^a exposita, hic paucis retractare visum est necessarium.

Verum non statim integro Austriae regno potitus est Dagobertus, cui Alsatiam tantum & partes Transrhenanas Childericus cessit. Eo mortuo, scilicet Childerico, Theoderici æmuli, ut apud anonymum vitæ Leodegarianæ scriptorem legitur, nimirum Ebroinus cum Austrasiis, haud dubie Belgicæ utriusque populis, in Theodericum irruerunt, in villa Noviento tunc residentem; ejusque thesauris direptis, *quemdam parvulum, quem Chlotharii fuisse consinxerunt filium, in partibus Austri levarunt in regnum;* multisque persuaserunt, *Theodericum tunc defunctum, & Chlodoveum* (sic illum putatitium vocabant) *Chlotharii esse filium.* Nondum itaque universi Austrasiani Dagoberto parebant, sed tantum Alsatici & Transrhenenses. Unde, cum Ebroinus ad Theoderici partes transisset, Trajectensem ad Mosam episcopatum, qui Austriae-Belicæ regno continebatur, expulso Landeberto, quem sibi contrarium putabat, Faramundo suarum partium asseclæ commisit. Quam ob rem de his Belgicis populis sibi subjiciendis contentionem habuere Theodericus & Dagobertus; eaque de causa in finibus Lingonum conferto prælio dimicarunt: sed tandem inter eos sancita pax, cujus condiciones ignorantur. Hic est Dagobertus, qui thermas Badenses Weissenburgensi diocesis Spirensis monasterio concessisse traditur anno regni sui secundo: quo anno apud Catalaunum profusæ pluvie miraculum interventu sancti Memmii factum legitur, *in anno scilicet secundo sub imperio Dagoberti regis, qui post longam pressuram reversus est ad propria regna.*

Idem vere appetente anni DC LXXIX. Wilfrido episcopo, Romam purgandi sui causa per Alsatiam proficiscenti, Argentoratensem episcopatum, acceptorum ab eo beneficiorum memor, obtulisse memoratur: Wilfridus vero ex Urbe post pascha sequentis anni revertens, eundem regem à suis interfectum accepit, uti fulius alias ^b demonstravi. Hinc confirmatur nostra conjectura de die obitus Dagoberti, quem x. kal. Januarii statuit Emma reginæ kalendarium. nam si xv. nonas Septembris interisset, ejus rei nuntius ad Wilfridum ante suum ex urbe Roma discessum pervenisset, quem tantum in ipso itinere, & quidem in ipso Austriae aditu accepit. Delatum à posteris nomen cum honore martyris ob immeritam necem eidem Dagoberto, cujus per septem minimum sæcula ad nostrum usque tempus adeo obscurata erat memoria, ut cum avo suo Dagoberto omnino confunderetur. Sed tandem superiori sæculo debitus ei honor, atque in regnum restitutio asserta est, dissidentibus Henschenio & Hadriano Valesio, uter eorum primus hujus restitutionis auctor fuerit. qua de re alii judicent. Tandem utrumque, id est illam Dagoberti restitutionem ac eadem, ejusque tempus tam diserte & luculenter probavit illustravitque Eddius - Stephanus à nobis editus, ut nemo amplius hac de re dubitare possit: cum antea mortis ejus genus & tempus ignorarentur.

IX. Post necem Dagoberti Theodericus Francorum monarchiam obtinuit: sicque impletum est sancti Eligii ^c de eo vaticinium, quo prædixerat, fore ut *tertius* è Chlodovei junioris filiis, *solus monarchiam adeptus, dilaretur super omnes affines suos, atque magnificaretur, & obtineret sub ditione sua tria hæc regna.* quod Audoënus, ut jam dixi, post mortem Chlotharii ejus fratris scribebat, superstite Childerico. Hanc etiam monarchiam annis minimum decem, à morte scilicet prædicti Dagoberti, tenuit, cujus regni annis assignandis variant Francorum annales. Erchambertus & liber de gestis regum Francorum cum Hermanno annos regni novemdecim, alii ^d annos octodecim, alii denique tantum septem-decim ^e ei tribuunt. Primi auctores forte regni ejus initium ducunt à morte Chlotharii fratris: quo mortuo, Ebroini factione regio throno impositus fuit Theodericus, ut jam dictum est. Ejus mors non serius anno DC XCII.

CAP. VII.

^a Annal. Bened. 10. 1. p. 511. & seqq. & præfat. 1. ad Sac. 4. Bened. n. 203. & seqq.

^b Ibid. p. 543. & seq. & 552. & seq.

^c Audoën. lib. 2. c. 30.

^d Chesni to. 1. p. 793.
^e Ibid. p. 781.

